

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik tezlerin meta sentezi

Coşkuner Aras¹

DOI 10.5281/zenodo.7641455

Özet

Bu araştırmada, okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerini araştıran, 2016-2022 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi'nde yayınlanmış tezlerin sistematik taramasının yapılması ve nitel araştırma yöntemlerinden meta sentez ile incelenmesi amaçlanmıştır. Meta sentez çalışmaları literatürdeki kaynaklar üzerinden konuya bütünsel yaklaşım sağladığı için önemlidir. Bu bağlamda belirlenen tezlerden sadece okul müdürlerinin öğretimsel liderliğine yönelik görüşleri ele alan çalışmalar dâhil edilmiştir. Yapılan tarama sonucunda araştırma kriterlerine uygun olan 8 tez belirlenmiş ve meta sentez ile değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda; incelenen tezlerin tamamının yüksek lisans tezi olduğu, en fazla Gaziantep ilinde ve eğitim bilimleri enstitüsünde yürütüldüğü, 2022 ve 2021 yıllarında 2'şer tez, 2016-2020 yılları arasında her yıl 1 tez yapıldığı ve 2019'da bu konuda hiç tez yapılmadığı belirlenmiştir. Araştırmaların modeline göre fenomenoloji ve durum çalışmalarının kullanıldığı, çalışma gruplarının öğretmeni okul müdürü ya da her ikisiyle gerçekleştirildiği, en fazla 21-40 kişi aralığında çalışma grubuyla çalışıldığı belirlenmiştir. Araştırmaların amaçlarına göre "tanım", "boyutlar", "bireysel", "faktörler" ve "öneriler" olmak üzere 5 kategori, altında 15 tema belirlenmiştir. Araştırmaların sonuçlarına göre; 10 tema ve 40 alt tema belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: okul müdürleri, öğretimsel liderlik, meta sentez

Meta synthesis of theses on the instructional leadership of school principals

Abstract

In this study, it was aimed to systematically review the theses published in the National Thesis Center between 2016-2022, investigating the instructional leadership of school principals, and to examine them with meta-synthesis, one of the qualitative research methods. Meta synthesis studies are important because they provide a holistic approach to the subject through the sources in the literature. In this context, only the studies that deal with the views on the instructional leadership of school principals were included. As a result of the screening, 8 theses that were suitable for the research criteria were determined and evaluated by meta-synthesis. As a result of the investigations; It has been determined that all of the theses examined are master's theses, they are carried out at the most in Gaziantep and in the institute of educational sciences, 2 theses in 2022 and 2021, 1 thesis every year between 2016-2020 and no thesis on this subject in 2019. According to the model of the research, it was determined that phenomenology and case studies were used, the study groups were carried out with the teacher, the school principal or both, and the study group was worked with a maximum of 21-40 people. According to the aims of the research, 15 themes were determined under 5 categories as "definition", "dimensions", "individual", "factors" and "suggestions". According to the results of the research; 10 themes and 40 sub-themes were determined.

Keywords: school principals, instructional leadership, meta synthesis

¹ Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, caras78@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-5257-2129

Giriş

20. yüzyılda dünyada büyük değişiklikler ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda dünya çapında bir bilgi patlaması gerçekleşmiş ve son yüzyılda, insanlık tarihinin önceki dönemlerinde üretilen toplam bilgi miktarını aşan düzeyde bilgi üretilmiştir (Ilgar, 2005). Bu hızla değişen çağda, geleneksel yönetim anlayışıyla başarı kazanmak güçleşmiş, eğitim kurumlarının yetiştirdiği bireyleri çağın hızına uyum sağlayabilen stratejiler geliştirmesini gerekli hale getirmiştir (Tekeli, 2005).

Eğitim kurumlarının başarıya ulaşabilmesinde birçok faktörün etkisi vardır. Okul müdürleri, okullarda son kararı alan, faaliyetler için öğretmenleri ve öğrencileri yönlendiren, gerektiğinde sınırlayan kişidir. Bu bağlamda yeni yüzyıl koşullarında okul müdürlerinin liderlik özellikleri göstermesi beklenmektedir (Çelebi, 2009). Son yıllarda öğretimsel liderlik, okullarda daha büyük bir ilgi uyandırmaktadır. Bu artan ilginin nedeni, bu liderlik türünün eğitim alanıyla doğrudan ilgili olması, başarılı ve etkili okullara ulaşmada aktif rol oynamasıdır.

Öğretimsel liderlik, eğitim-öğretim sürecinde okul müdürlerinin aktif rol alarak, etkili öğrenmeyi sağlamak ve öğrencinin başarısını arttırmak üzere öğretmen ve velilerle işbirliği yaparak etkili okul ortamının oluşturulması amacıyla güç ve davranışlarının tamamı olarak tanımlanmaktadır (Şişman, 2014: 54).

Okulların başarısız olmasından 1960'lı yıllarda okul müdürleri sorumlu tutulmaktaydı. Bu nedenle yapılan eleştiriler sonucu okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rolü üzerinde daha fazla durulmuş, öğretimsel liderlik kavramına yönelik algı, okul iklimini etkileyen daha geniş bir anlam kazanmıştır (Deniz, 2021).

Öğretimsel liderlik, liderliğin önemli bir boyutudur. Özellikle okullarda okul müdürlerinin yalnızca yöneticilik işleriyle değil, aynı zamanda okulun eğitim düzeyini yükseltecek eğitimsel faaliyetlerde liderlik yapması beklenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2014 yılında denetim görevini maarif müfettişlerinden almasıyla okul müdürlerinin eğitim denetiminde daha etkin olması zorunluluk haline gelmiştir (Buran, 2018). Bu nedenle son yıllarda bu konuyla ilgili çalışmaların da artması beklenmektedir.

Bu araştırmada, okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerini ele alan tezler incelenerek literatürde, okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik yapılan çalışmaların sistematik bir içerik analizi ile bütünsel olarak yaklaşmak amaçlanmıştır. Bu amaçla 2016-2022 yılları arasında Ulusal Tez Merkezinin veri tabanında bulunan tezler taranmıştır.

Bu araştırmada, okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerini ele alan nitel tezlerin sistematik ve bütünsel bir değerlendirmesini amaçlanmaktadır. Bu amaçla 2016-2022 yılları arasında Ulusal Tez Merkezinin veri tabanında bulunan tezler taranmıştır. Böylece son yıllarda Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik konuya olan ilgi düzeyi ve araştırmadaki bazı boyutlar aşağıdaki araştırma soruları doğrultusunda incelenmiştir.

1. Araştırmaların yapıldığı yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Araştırmaların yürütüldüğü şehre göre dağılımı nasıldır?
3. Araştırmaların yürütüldüğü enstitü türüne göre dağılımı nasıldır?
4. Araştırmaların yapıldığı araştırma desenine göre dağılımı nasıldır?
5. Araştırmaların çalışma grubuna göre dağılımı nasıldır?
6. Araştırmaların çalışma grubu sayısına göre dağılımı nasıldır?
7. Araştırmaların amaçlarına göre temalar nelerdir?
8. Araştırmaların sonuçlarına göre temalar nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada, 2016-2022 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi'nde yayınlanmış okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerini konu alan tezlerin sistematik değerlendirmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, nitel yöntemle gerçekleştirilmiş tezlerin incelemesi nitel araştırma yöntemlerinden meta sentez ile gerçekleştirilmiştir. Meta sentez modelinin tanımlamasını Polat ve Ay (2016: 52); "belirli bir çerçeveye hazırlanmış ve nitel yöntemin kullanıldığı araştırmaların bütünsel bir bakış açısıyla incelenerek bulgulardan yeni çıkarımlar sağlayan bir yöntem" olarak yapmıştır. Meta sentez araştırmalarında temel amaç, bütün çalışmalarını bir araya toplayarak zengin bir başvuru kaynağı haline getirmektir (Çalık ve Sözbilir, 2014).

2016-2022 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi'ne ait veri tabanı üzerinden ulaşılan tezler aşağıda belirtilen kriterlere göre taranarak araştırmaya dahil edilmiştir:

- Ülkemizdeki üniversitelerde yürütülen çalışmalar olması,
- Okul müdürlerine yönelik olması,
- Öğretimsel liderliğe yönelik görüşleri araştıran çalışmalar olması.
- Nitel araştırma yöntemine göre yapılmış olması.

Yapılan tarama sonucunda bu kriterlere uygun olarak 8 tez olduğu belirlenmiş ve araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma soruları doğrultusunda tezlere ait, yayın yılı, yürütüldüğü enstitü türü ve şehir bilgileri, araştırma modeli, çalışma grubu ve sayısına yönelik bilgiler, tezlerin amacı, sonuçları ve önerileri kapsayan konuya ilişkin içerik bilgileri incelenmiştir. Çalışmaya dahil edilen tezler Tablo 1'de listelenmiştir.

Tablo 1. Belirlenen çalışmaların künyesi ve kodlama.

Kod	Kaynak	Başlık
T1	Oğuzer 2022	"Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerin çalıştıkları kurum müdürlerine yönelik öğretimsel liderlik algıları"
T2	Türkoğlu 2022	"Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları"
T3	Khudhur 2021	"İlköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları üzerine kalitatif bir araştırma (Erbil örneği)"
T4	Dursunoğlu 2021	"Özel eğitim okulu öğretmenlerinin bakış açısıyla okul yöneticilerinin öğretimsel liderliği"
T5	Topaloğlu 2020	"Özel okulda görev yapan öğretmenlerin okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rollerine ilişkin görüşleri"
T6	Buran 2018	"Okul müdürlerinin ders denetim faaliyetlerinin öğretimsel liderlik bağlamında incelenmesi"
T7	Sezer 2017	"Okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin öğretimsel liderlik uygulamalarında okul öncesi eğitim programı bilgisinin önemi"
T8	Çınar 2016	"Merkezi eğitim sisteminin gölgesi ardında saklanma: Öğretimsel liderliğin sosyoekonomik statü bağlamında keşfedici analizi"

Bulgular

Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Araştırmaların yıllara göre dağılımına ilişkin bulgular.

Yayın Yılı	Tez	n
2022	T1, T2	2
2021	T3, T4	2
2020	T5	1
2019	-	0
2018	T6	1
2017	T7	1
2016	T8	1

Tablo 2'deki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2022 ve 2021, yıllarında 2’şer tez, 2020, 2018, 2017 ve 2016 yıllarında birer tez yapıldığı, 2019 yılında bu konuda hiç tez yapılmadığı belirlenmiştir.

Araştırmaların Yürütüldüğü Şehirlere İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin yürütüldüğü şehre göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Araştırmaların yürütüldüğü şehirlere yönelik bulgular.

Şehir	Tez	n
Gaziantep	T2, T4, T7	3
İstanbul	T1, T5	2
Ankara	T6, T8	2
Tokat	T3	1

Tablo 3'teki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik yapılan tezlerin 3 tanesi Gaziantep’te, 2 tanesi İstanbul’da, 2 tanesi Ankara’da ve 1 tanesi Tokat’ta yürütülmüştür.

Araştırmaların Yürütüldüğü Enstitü Türüne İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin yürütüldüğü enstitü türüne göre dağılımı Tablo 4’te gösterilmektedir.

Tablo 4. Araştırmanın yürütüldüğü enstitü türüne yönelik bulgular.

Enstitü Türü	Tez	n
Eğitim Bilimleri Enst.	T2, T3, T4, T5, T6, T7	6
Sosyal Bilimler Enst.	T8	1
Lisansüstü Eğitim Enst.	T1	1

Tablo 4'deki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik yapılan tezler, 6 tez ile ağırlıklı olarak eğitim bilimleri enstitülerinde ve birer tez ile sosyal bilimler ile lisansüstü eğitim enstitülerinde yürütülmüştür.

Araştırmaların Modeline İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin araştırma modeline göre dağılımı Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Araştırmaların modeline göre dağılıma ilişkin bulgular.

Araştırma Modeli	Tez	n
Fenomenoloji	T1, T2, T3, T7	4
Durum Çalışması	T6, T4	2

Tablo 5'teki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik tezler fenomenoloji ve durum çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir. İki tezde (T5, T8) ise araştırmanın modeli net olarak belirtilmemiştir.

Çalışma Grubuna İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin çalışma grubuna göre dağılımı Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Çalışma grubuna yönelik bulgular.

Çalışma Grubu	Tez	n
Öğretmen	T1, T4, T5	3
Okul Müdürü	T2, T3, T6	3
Öğretmen ve Müdür	T7, T8	2

Tablo 6'deki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik tezlerden 3 tanesinde öğretmenlerle, 3 tanesinde okul müdürleriyle ve 2 tanesinde hem öğretmenler hem de okul müdürleriyle çalışılmıştır.

Çalışma Grubunun Sayı Yoğunluğuna İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin çalışma grubundaki kişi sayısına göre dağılımı Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Çalışma grubu sayılarına yönelik bulgular.

Çalışma Grubu Sayıları	Tez	n
1-10 kişi	T5	1
11-20 kişi	T3, T4, T6	3
21-40 kişi	T1, T2, T7, T8	4

Tablo 7'deki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik tezler, çalışma grubu sayılarına göre en fazla 21-40 kişi aralığında yoğunlaşmaktadır. 1-10 kişi aralığında 1 tez, 11-20 kişi aralığında 3 tez ve 21-40 kişi aralığında 4 tez bulunmaktadır.

Araştırmaların Amaçlarına İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin amaçlarına göre elde edilen temalar, oluşturulan kategoriler ve kodlar Tablo 8'de gösterilmektedir.

Tablo 8. Araştırmaların amaçlarına yönelik bulgular.

Kategoriler	Temalar	Kodlar	N
Tanım	Öğretimsel liderlik algısı/ tanımı	T1, T3	2
Boyutlar	Öğretimsel liderlik davranışları	T2, T3, T4, T5, T7, T8	6
	Öğretimsel liderlik roller	T6	1
	Öğretimsel liderlerin görevleri	T1, T3, T6	3
	Öğretimsel liderlik uygulamaları	T1, T3, T5, T7, T8	5
Bireysel	Öğretimsel liderlerin özellikleri	T1, T7, T8	3
	Öğretimsel liderlerin yeterlilikleri	T4, T7	2
	Öğretmenlerin beklentileri	T1, T5	2
Faktörler	Öğretimsel liderliği etkileyen faktörler	T2, T3	2
	Öğretimsel liderliğin etkilediği faktörler	T1, T6, T7	3
	Öğretimsel liderliği güçlendiren etkenler	T1, T3, T7	3
	Öğretimsel liderlerin önündeki engeller/sorunlar	T1, T3, T6, T7	4
Öneriler	Sorunlara karşı çözüm/iyileştirici öneriler	T3, T6, T7, T8	4

Tablo 8'deki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik tezler, amaçlarına göre incelendiğinde 15 tema belirlenmiş ve bu temalar kategorize edilerek 5 başlık altında toplanmıştır. Buna göre belirlenen kategoriler; "tanım", "boyutlar", "bireysel", "faktörler" ve "öneriler" olarak belirlenmiştir.

"Tanım" kategorisi altına "öğretimsel liderlik algısı/ tanımı" teması ile temsil edilen görüşler alınmıştır.

"Boyutlar", kategorisi altında "öğretimsel liderlik davranışları", "öğretimsel liderlik roller", "öğretimsel liderlerin görevleri" ve "öğretimsel liderlik uygulamaları" temaları ile temsil edilen görüşler toplanmıştır. Bu temalar, tezlerde farklı kavramlar gibi kullanılsa da içerik olarak çoğu zaman birbirlerinin yerine kullanılan, işlevsel olarak farklı kullanımlar üstlenen alt temalar içermektedir.

"Bireysel" kategorisi altında "öğretimsel liderlerin özellikleri", "öğretimsel liderlerin yeterlilikleri", "öğretmenlerin beklentileri", temaları ile temsil edilen görüşler toplanmıştır.

"Faktörler" kategorisi altında "öğretimsel liderliği etkileyen faktörler", "öğretimsel liderliğin etkilediği faktörler", "öğretimsel liderliği güçlendirecek etkenler", "öğretimsel liderlerin önündeki engeller/sorunlar" temaları ile temsil edilen görüşler toplanmıştır.

"Öneriler" kategorisi altında "sorunlara karşı çözüm/iyileştirici öneriler", "uygulamacılara öneriler", "araştırmacılara öneriler" temaları ile temsil edilen görüşler toplanmıştır.

Araştırmaların Sonuçlarına İlişkin Bulgular

Okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik 2016-2022 yılları arasında nitel yöntemle yürütülen tezlerin amaçlarının incelenmesiyle elde edilen temalar altında sonuçlara yönelik alt temalar oluşturularak Tablo 9 ve Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Araştırmaların sonuçlarına yönelik bulgular.

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	N
Öğretimsel liderlik tanımı	*Okul ortamında liderlik (önder, lider, düzen) *Müdür vasıfları, özellikleri *Eğitime bakış, vizyon (davranışı etkileme, öğrenmeyi öğrenme, hayat boyu öğrenme) *Tutarlılık (eylem, söylem)	T1, T3, T8	3
Öğretimsel davranışları/ uygulamaları/ görevleri	*Okulun misyonunu tanımlama (hedef belirleme, hedefleri iletme, bireysel ve kültürel farklılıkları dikkate alma, gerçekçilik) *Eğitimi izleme, denetleme ve değerlendirme (Toplantı düzenleme, gözlem yapma, anket ölçek gibi gelişim araçlarıyla izleme, performans değerlendirme, hedefi, faaliyetleri, başarıyı, ilerlemeyi, okulun fiziksel koşullarını denetleme,) *Öğretim programlarını yönetme (denetleme, müfredat koordinasyonu) *Olumlu öğrenme iklimi geliştirme (hiyerarşik sistem, öğretim süresini koruma, iletişimi sağlama, çatışma yönetimi, kurum kültürü oluşturma, düzen ve disiplin sağlama) *Öğretmenlerin desteklenmesi (mesleki gelişimi destekleme, yüksek görünürlük sergileme, öğretmenler için teşvik sağlama, öğrenme için teşvik sağlama, başarıyı sağlama, ulaşılabilir olma)	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8	8
Öğretimsel rolleri	*Bireysel roller, *Örgütsel roller *Toplumsal roller (izleyici, Katılımcı, İzleyici ve Katılımcı, Rol model olma), *Bakanlık boyutunda roller,	T6	1
Öğretimsel liderlerin özellikleri	*Kişisel özellikler (Yenilikçi, çözüm odaklı, demokratik, sosyal, bilgili, paylaşımcı, yol gösterici, inisiyatif alan, karar veren, sorumluluk ve bağlılık hisseden, genel kültür, liderlik, planlı, düzenli, açık, şeffaf, hesap verebilir, tarafsız) *Yeterlilik (uzman, yetkin, güçlü iletişim beceriler)	T1, T3, T4, T7, T8	5
Öğretmenlerin beklentileri	*Müdürün vizyon-amaç tanımlama, hedef koyması, *Olumlu ilişkiler ve iletişim, *Öğretmene destek olması, Yol gösterme, Gelişimi izleme, Geri bildirim verme, *Olumlu öğrenme iklimi oluşturma, Akademik başarı sağlama,	T1, T4, T5	3

Tablo 10. Araştırmaların sonuçlarına yönelik bulgular (devam).

Temalar	Alt Temalar	Kodlar	N
Öğretimsel liderliği etkileyen faktörler	*Yüz yüze bireysel ya da çevresel faktörler *Dolaylı faktörler *Toplumsal faktörler *Yaşantılardan kaynaklı faktörler	T2, T3	2
Öğretimsel liderliğin etkilediği faktörler	*Okul iklimine olan etkiler *Öğrenci başarısı üzerine etkisi *Öğretmenlerin mesleki gelişimine etkisi *Öğrenme ortamına olan etkisi	T1, T6, T7	3
Öğretimsel liderliği güçlendiren etkenler	*Eğitim politikası (Eğitime teşvik, Paydaşların bağlılığı, okul müdürünün görevleri ve vasıfları) *Bireysel karakter özellikleri (Psikolojik sağlık, sorumluluk, aitlik, uzmanlık, iletişim) *Topluluk ve okul katılımı (öğretmen teşviki, informal etkileşim, öğretmen ve veli katılımı) *Örgütsel destek (refah yaşam koşulları, yetki genişliği ve özgürlüğü, üst düzey yönetici desteği)	T1, T3, T7	3
Öğretimsel liderlerin önündeki engeller/sorunlar	*Örgütsel engeller (Okulun maddi yetersizlikleri, öğrenci fazlalığı, iş güvenliği) *Motivasyonel engeller (Müdürün, öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin, diğer paydaşların ilgisizliği, geleneksel tutuma aşırı bağlılık gösterenler, statükoculuk, kayıtsız kalma) *Bireysel engeller (yönetim becerisinin yetersizliği, kendini yenileyememe) *İlişkiler (iletişimsizlik) *Çevresel engeller (iş baskıları, eğitim reformları, sosyal baskılar) *Yapısal ve sistematik problemler (bürokratik eksiklikler, evrak işlerinin ağırlığı, kadro eksikliği, mevzuat)	T1, T4, T3, T6	4
Sorunlara karşı çözüm /iyileştirici öneriler	*Liyakate dayalı öğretimsel liderlerin seçiminin sağlanması *Bakanlık düzeyinde okulların maddi problemleri çözülmeli *Hantal işleyişlere karşı yetki genişletilmesi, *Bürokrasinin azaltılması *MEB hizmet içi eğitim kalitesini yükseltmeli, okul müdürü ve öğretmenlerin öğretimsel liderlik potansiyelini geliştirecek uygulamalar yapmalı, lisansüstü eğitimi desteklenmelidir. *Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik uygulamalarını engelleyen sebepler daha derinlemesine araştırılarak eğitim öğretim sürecindeki etkinliği arttırılmalıdır.	T3, T4, T6, T7, T8	5

Tablo 9 ve 10'daki bulgulara göre, 2016-2022 yılları arasında okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik tezler, amaçlarına göre incelendiğinde belirlenen temalardan 9 tanesine yönelik alt temaları belirlenmiş, aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

“Öğretimsel liderlik tanımı” teması altında 4 alt tema;

- Okul ortamında liderlik
- Müdür vasıfları, özellikleri
- Eğitime bakış, vizyon
- Tutarlılık

“Öğretimsel liderlik davranışları/ uygulamaları” teması altında 4 alt tema;

- Okulun misyonunu tanımlama
- Eğitimi izleme, denetleme ve değerlendirme
- Öğretim programlarını yönetme
- Olumlu öğrenme iklimi geliştirme
- Öğretmenlerin desteklenmesi

“Öğretimsel liderlik rolleri” teması altında 4 alt tema;

- Bireysel roller,
- Örgütsel roller
- Toplumsal roller
- Bakanlık boyutunda roller,

“Öğretimsel liderlerin özellikleri teması” altında 2 alt tema;

- Kişisel özellikler
- Yeterlilikler

“Öğretmenlerin beklentileri” teması altında 4 alt tema;

- Müdürün vizyon oluşturmaya, amaç tanımlaması, Hedef koyması,
- Olumlu ilişkiler ve iletişim,
- Öğretmene destek olması, Yol gösterme, Gelişimi izleme, Geri bildirim verme,
- Olumlu öğrenme iklimi oluşturma, Akademik başarı sağlama,

“Öğretimsel liderliği etkileyen faktörler” temasının altında 4 alt tema;

- Yüz yüze bireysel ya da çevresel faktörler
- Dolaylı faktörler
- Toplumsal faktörler
- Yaşantılardan kaynaklı faktörler

“Öğretimsel liderliğin etkilediği faktörler” temasının altında 4 alt tema;

- Okul iklimine olan etkiler
- Öğrenci başarısı üzerine etkisi
- Öğretmenlerin mesleki gelişimine etkisi
- Öğrenme ortamına olan etkisi

“Öğretimsel liderliği güçlendiren etkenler” temasının altında 4 alt tema;

- Eğitim politikası (
- Bireysel karakter özellikleri
- Topluluk ve okul katılımı
- Örgütsel destek

“Öğretimsel liderlerin önündeki engeller/sorunlar” temasının altında 6 alt tema;

- Örgütsel engeller
- Motivasyonel engeller
- Bireysel engeller

- İlişkiler
 - Çevresel engeller
 - Yapısal ve sistematik problemler
- “Sorunlara karşı çözüm /iyileştirici öneriler” temasının altında 6 alt tema belirlenmiştir;
- Liyakata dayalı öğretimsel liderlerin seçiminin sağlanması
 - Bakanlık düzeyinde okulların maddi problemleri çözülmeli
 - Hantal işleyişlere karşı yetki genişletilmesi,
 - Bürokrasinin azaltılması
 - Okul müdürü ve öğretmenlerin öğretimsel liderlik potansiyelinin desteklenmesi,
 - Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik uygulamalarını engelleyen sebepler daha derinlemesine araştırılarak eğitim öğretim sürecindeki etkinliği artırılmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerini araştıran, 2016-2022 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi’nde yayınlanmış tezlerin sistematik taramasının yapılması ve nitel araştırma yöntemlerinden meta sentez ile incelenmesi amaçlanmıştır. Meta sentez çalışmaları literatürdeki kaynaklar üzerinden konuya bütünsel yaklaşım sağladığı için önemlidir. Bu bağlamda belirlenen tezlerden sadece okul müdürlerinin öğretimsel liderliğine yönelik görüşleri ele alan çalışmalar dâhil edilmiştir. Yapılan tarama sonucunda araştırma kriterlerine uygun olan 8 tez belirlenmiş ve meta sentez ile değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda; incelenen tezlerin tamamının yüksek lisans tezi olduğu, en fazla Gaziantep ilinde ve eğitim bilimleri enstitüsünde yürütüldüğü, 2022 ve 2021 yıllarında 2’şer tez, 2016-2020 yılları arasında her yıl 1 tez yapıldığı ve 2019’da bu konuda hiç tez yapılmadığı belirlenmiştir. Araştırmaların modeline göre fenomenoloji ve durum çalışmalarının kullanıldığı, çalışma gruplarının öğretmeni okul müdürü ya da her ikisiyle gerçekleştirildiği, en fazla 21-40 kişi aralığında çalışma grubuyla çalışıldığı belirlenmiştir. Araştırmaların amaçlarına göre “tanım”, “boyutlar”, “bireysel”, “faktörler” ve “öneriler” olmak üzere 5 kategori ve altında 15 tema belirlenmiştir. Araştırmaların sonuçlarına göre; 10 tema altında 40 alt tema belirlenmiştir.

Bu araştırmada incelemeye alınan nitel yöntemle dayalı olarak yürütülmüş tezler, genel olarak öğretimsel liderliğin davranış boyutu üzerinden okul müdürlerinin öğretimsel liderliklerine yönelik çıkarsama yapmaya çalıştığı görülmektedir. Nitel analizin doğası gereği her çalışmada konunun bazı kısımları ortaya çıkmış ve farklı biçimlerde kategorize edilmiştir. Bu çalışmada, tezlerin ulaştığı sonuçlar bütünsel bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilmiştir. Ancak daha fazla nitel çalışma ile tema ve alt temalar yeniden ve daha özelleşmiş konularda derinleştirilebilir. Örneğin, Oğuzer (2021), çalışma grubunun okullarındaki öğretimsel liderlik algısını ortaya koymayı, okul müdürünün öğretimsel liderlik davranışlarının nelerden etkilendiğini ve neleri etkilediğini belirlemeye çalışmış genel yaklaşımı ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Buran (2018) ise; daha özel bir başlıkla okul müdürlerinin yalnızca ders denetimi üzerinden öğretimsel liderliği ile ilgili uygulamaların pratikteki durumunu belirlemeye çalışmış, okul müdürlerinin öğretimsel liderlik yeterliliğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Diğer taraftan ise Türkoğlu (2022) gibi davranışsal boyutları literatürdeki teoriler üzerinden alarak ekolojik sistemler kuramındaki her bir düzeyde ayrı ayrı değerlendirmeye almış, problemleri ve önerileri ortaya koymaya çalışmıştır. Her bir çalışma büyük resmin farklı bir bölümünü ele almış, bazı çalışmalarda kavramlar ve kategorizasyonlar diğer çalışmalarla tutarlılık göstermemektedir. Bu nedenle, bu çalışma kapsamında; öğretimsel liderlik çerçevesinde daha

fazla nitel araştırmanın yapılmasına ve bu türden meta sentez çalışmalarıyla daha bütünsel yaklaşımlarla konunun kuramsal ayağının güçlendirilmesi önerilmektedir.

Referans

- Buran, K. (2018). *Okul müdürlerinin ders denetim faaliyetlerinin öğretimsel liderlik bağlamında incelenmesi*. Yüksek Lisans Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39 (174), 33-38.
- Çelebi, S. (2009). *Özel ve kamu ilköğretim okullarında görev yapan müdürlerin göstermiş oldukları öğretim liderliği davranışlarına ilişkin öğretmenlerin ve müdür yardımcılarının görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çınar, R. (2016). *Merkezi eğitim sisteminin gölgesi altında saklanma: Öğretimsel liderliğin sosyoekonomik statü bağlamında keşfedici analizi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deniz, F.N. (2021). *Okul yöneticilerinin eğitim inançları ve öğretimsel liderlik davranışlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Dursunoğlu, M. (2021). *Özel eğitim okulu öğretmenlerinin bakış açısıyla okul yöneticilerinin öğretimsel liderliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Khudhur, R. S. (2021). *İlköğretim okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları üzerine kalitatif bir araştırma (Erbil örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Oğuzer, A.Y. (2022). *Anadolu liselerinde görev yapan öğretmenlerin çalıştıkları kurum müdürlerine yönelik öğretimsel liderlik algıları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Polat, S. ve Ay, O. (2016). Meta-sentez: Kavramsal bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Journal of Qualitative Research in Education*, 4(1), 52-64.
- Sezer, G. (2017). *Okul öncesi eğitim kurumu yöneticilerinin öğretimsel liderlik uygulamalarında okul öncesi eğitim programı bilgisinin önemi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Şişman, M. (2014). *Öğretim Liderliği*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tekeli, M. (2005). *İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretimsel liderlik davranışlarına ilişkin yönetici ve öğretmen algılarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Topaloğlu, A. (2020). *Özel okulda görev yapan öğretmenlerin okul müdürlerinin öğretimsel liderlik rollerine ilişkin görüşleri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türkoğlu, S. (2022). *Ekolojik sistemler kuramı çerçevesinde okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.